

Nr 93.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 26 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; given Stockholms slott den 21 februari 1913.

Under åberopande av närlagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga bilagda förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 26 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Theodor Adelswärd.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 26 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

6 §.

Riksbanken äger att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad, som i 8 § sägs, samt därutöver till ett belopp av etthundratjugufem miljoner kronor.

7 §.

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de överstiga bankens metalliska kassa motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom andra inhemska obligationer, som noteras å utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande, mot sjöfara försäkrat guldmynt eller omyntat guld;
- d) silvermynt enligt lagen om rikets mynt;
- e) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- f) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning innestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning.

8 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntat guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än sjuttiofem miljoner kronor.

26 §.

Av riksbankens — — — — — — — — — — ånyo vidtaga.
Riksbanken skall innehava minst ett belopp, som motsvarar reservfonden, i följande tillgångar:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) växlar betalbara utom riket;
- c) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning innestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning;

åliggande det fullmäktige att, i händelse dessa tillgångar någon gång nedgå så att de tillsammans ej motsvara reservfonden, så fort sig göra låter, ånyo uppbringa dem till ett mot reservfonden svarande belopp.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari
1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelswärd anförde vidare:

De huvudsakliga bestämmelserna angående riksbankens sedelutgivningsrätt återfinnas i 6—8 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och hava, enligt lag av den 3 maj 1901, följande lydelse:

6 §.

Riksbanken äger rätt att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av följande kassatillgångar:

- a) metallisk kassa, så beräknad, som i 8 § sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande, mot sjöfara försäkrat guldmynt eller omyntat guld;

c) hos bank eller bankir på utrikes ort i löpande räkning innestående medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning.

7 §.

Utöver det enligt 6 § medgivna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgivning av etthundra miljoner kronor samt, därest den metalliska kassan överstiger fyrtio miljoner kronor, av ytterligare ett belopp, uppgående högst till den summa, varmed den metalliska kassan överstiger fyrtio miljoner kronor.

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de överstiga de i 6 § omnämnda kassatillgångar motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;
- c) växlar, betalbara inom eller utom riket.

8 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntat guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än fyrtio miljoner kronor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t av den 5 december 1912 hava fullmäktige i riksbanken gjort framställning om vissa ändringar i nu återgivna författningsrum. Efter erinran att dessas nuvarande ordalydelse faststälts genom lag av den 3 maj 1901, således vid den tidpunkt, då riksbanken stått i begrepp att övertaga funktionerna såsom ensam sedelutgivande bank i riket, ävensom att de enskilda bankernas sedelutgivningsrätt övergått till riksbanken under åren 1901—1903, vitsorda fullmäktige i sin omförmälda skrivelse, att under den tid, som sedan dess förflutit, bestämmelserna rörande sedelutgivningsrätten kunna sägas hava, i stort sett, väl bestått provet.

Emellertid hade fullmäktige funnit användningen av behållningarna på löpande räkning i utlandet såsom sedelunderlag medföra vissa olägenheter.

Härom anföres i skrivelsen följande:

»Dessa behållningar utgöra ett direkt skydd för guldkassan och ett indirekt skydd för sedelutgivningsrätten. Ty så länge riksbanken kan tillfredsställa den allmänna rörelsens behov av utländska valutor, äro gulduttag för export samt därav följande minskning i sedelutgivningsrätten icke att befara. Skyddet för sedelutgivningsrätten försvagas emellertid därigenom att utrikes behållningarna samtidigt utgöra grundval för sedelutgivningsrätten. Ty varje minskning av utrikes behållningarna framkallar omedelbart en motsvarande minskning i sedelutgivningsrätten och i samma mån, som skyddet försvagas, faller grunden för sedelutgivningsrätten bort. Detta kan under kristider, då ökad efterfrågan på utländska valutor gör sig gällande samtidigt med att behovet av sedlar växer, medföra allvarsamma svårigheter.

Till följd av sedelutgivningsrättens beroende av utrikes behållningarna nödgas riksbanken att av hänsyn till sedelutgivningsrätten hålla större belopp stående på löpande räkningar i utlandet än annars vore erforderligt. Om beroendet upphävdes, skulle riksbanken erhålla större rörelsefrihet vid placeringen av utrikes tillgångar, och en del av de medel, som med nuvarande bestämmelser måste hållas stående på löpande räkning, kunde i stället placeras i utrikes växlar, varigenom riksbanken skulle tillskyndas räntevinst.

Men även av andra än rent banktekniska skäl måste dessa behållningar numera anses såsom mindre lämpliga till sedelunderlag.

Den utveckling, de internationella politiska förhållandena under senare tider tagit, har bringat frågan om finansiell krigsberedskap på dagordningen såväl härstädes som i andra länder. Under den offentliga diskussion, som nyligen här förekommit rörande denna fråga, hava krav på ändring av grunderna för riksbankens sedelutgivningsrätt framställts. Spörsmålet, i vad mån riksbanken förmår tillfredsställa de anspråk, som kunna väntas ställda på banken, är otvivelaktigt av mycket stor betydelse för en dylik beredskap. Riksbankens förmåga att, om beredskapen behöfve sätts på prov, fylla sin uppgift, kommer att i väsentlig mån bliva beroende av den elasticitet, bestämmelserna angående sedelutgivningsrätten kunna prestera. Det nuvarande direkta sambandet mellan utrikes behållningarna och sedelutgivningsrätten är emellertid ägnat att minska elasticiteten.»

Med stöd av det anförda föreslå fullmäktige, att behållningarna på löpande räkning i utlandet undantagas från de tillgångar, som enligt 6 § berättiga till utgivning av sedlar.

Härefter anförä fullmäktige:

»Om detta förslag vinner godkännande, bör ersättning för den härav uppkommande minskningen i sedelutgivningsrätten beredas genom ändring av bestämmelserna rörande den metalliska kassans användning såsom sedelunderlag.

Oberäknat den fasta sedelkontingenten av 100 miljoner kronor, berättigar den metalliska kassan för närvarande till följande sedelutgivning: mot de första 40 miljoner kronor i guld *samma* belopp sedlar och mot den övriga guldkassan *dubbla* beloppet sedlar.

Närmast till hands och mest naturligt är, att ersättningen skapas därigenom, att riksbanken berättigas utgiva sedlar till dubbla beloppet av *hela* guldkassan, varigenom sedelutgivningsrätten skulle ökas med 40 miljoner kronor.

Beloppet av behållningarna på löpande räkning i utlandet har under tiden från och med år 1904, då riksbanken blev ensam berättigad utgiva sedlar, uppgått till:

	högst.	lägst.	medeltal.
1904	22,417,600	7,256,300	14,377,900
1905	35,471,400	11,289,200	21,915,600
1906	35,669,600	15,474,300	25,635,100
1907	27,506,300	6,918,100	18,607,500
1908	33,332,800	5,473,900	21,682,000
1909	35,478,300	18,242,800	26,736,200
1910	35,303,300	13,286,100	26,937,800
1911	44,893,700	26,210,800	33,881,100
1912 (jan.—nov.)	37,022,300	22,387,400	29,630,900

Under antagande att utrikes behållningarna fortfarande liksom under de senaste åren hålla sig omkring 25 å 35 miljoner kronor, skulle således genom dessa behållningars avförande från de tillgångar, som berättiga till sedelutgivning, samt genom förenämnda ökning av den mot guldkassan svarande sedelutgivningsrätten vinnas någon, om ock föga betydande ökning av sedelutgivningsrätten.

Genomfördes dessa förändringar i grunderna för sedelutgivningsrätten skulle med en guldkassa av 100 miljoner, till vilket belopp denna kassa för närvarande uppgår, riksbankens sedelutgivningsrätt utgöra 300 miljoner kronor eller jämt tre gånger guldkassan, en proportion som i teori och lagstiftning ofta antagits såsom normerande för en centralbanks sedelutgivningsrätt. Om kontingenten bibehölles oförändrad vid sitt nuvarande belopp samt guldkassan, såsom fullmäktige hoppas, även framgent ökades, skulle emellertid sedelutgivningsrätten bliva mindre än tre gånger guldkassan, vilket vore en väl stark begränsning. Fullmäktige anse därför, att kontingenten bör höjas.

För denna sin uppfattning finna fullmäktige även stöd i det utlåtande som avgivits av 1900 års bankkommitterade.

Kommitterade, som ej funno skäl föreligga att för det dåvarande vidtagna ändring i gällande bestämmelse rörande maximibeloppet av den obetäckta sedelkontingenten, förklarade det ligga i sakens natur, att detta belopp tid efter annan justerades. Så har ock, såsom bekant, skett i länder, där kontingentsystemet tillämpas. När en dylik ändring i lagstiftningen ifrågakommer, fortsätta kommitterade, innebär ju detta intet, som är ägnat att framkalla oro, utan tyder tvärtom endast på ett stadigvarande framåtskridande i den ekonomiska utvecklingen, och det är sålunda ingalunda önskvärt, att lagstiftningen i förevarande del varder oföränderlig.

Kommitterade ansågo, att riksbankens sedelutgivningsrätt, efter tiden för riksbankens övertagande av hela sedelutgivningen, borde beräknas uppgå till omkring 174 miljoner kronor. Beloppet av utelöpande sedlar har sedan år 1904 uppgått till:

	högst.	lägst.	medeltal.
1904	176,879,900	139,266,100	152,037,900
1905	183,712,600	140,535,700	157,081,300
1906	201,911,000	149,679,600	171,225,200
1907	207,552,300	165,170,000	182,474,300
1908	201,489,700	164,482,800	178,850,400
1909	201,897,500	162,294,200	179,312,900
1910	214,185,300	163,843,700	183,281,400
1911	220,571,400	167,005,000	192,517,000
1912 (jan.—nov.)	229,174,400	177,081,400	201,169,300

Frånsett någon tillbakagång efter 1907 års kris, visar således sedelstocken under de angivna åren en stadigt fortgående stegring. Efter all sannolikhet kommer denna stegring även framdeles att fortgå.

Fullmäktige få följaktligen förorda, att kontingenten nu höjes, och synes det fullmäktige lämpligt att den ökas från för närvarande 100 miljoner till 125 miljoner kronor.»

De nu återgivna delarna av fullmäktiges skrivelse innefatta det huvudsakliga av deras framställning. I anslutning till och delvis såsom en konsekvens av det sålunda föreslagna hava fullmäktige ifrågasatt jämväl en del andra ändringar i de bestämmelser, som röra riksbankens sedelutgivningsrätt, och härom yttrat följande:

»I sammanhang härmed (höjningen av kontingenten) läser det lagstadgade minimibeloppet av guldkassan böra ökas, och få fullmäktige föreslå, att detta belopp höjes från för närvarande 40 miljoner kronor till 75 miljoner kronor.

Guldkassans nu föreslagna minimibelopp skulle sålunda berättiga till följande sedelutgivning:

2 × 75	=	150 miljoner kronor
kontingent	125	»
	<hr/>	
	summa	275 miljoner kronor,

varemot för närvarande gällande minimibelopp berättigar till utgivning av:

1 × 40	=	40 miljoner kronor
kontingent	100	»
	<hr/>	
	summa	140 miljoner kronor.

Guldbetäckningen utgör i förra fallet 27.3 procent och i senare fallet 28.6 procent. Dessa siffror, som angiva den minsta möjliga guldtäckningen, vila emellertid på det orimliga antagandet, att sedelutgivningsrätten till fullo utnyttjas, utan att dessförinnan åtgärder vidtagits för guldkassans uppbringande över det lagstadgade minimibeloppet.

Erfarenheten visar också, att guldbetäckningen även under ogynnsamma förhållanden plägar avsevärt överstiga det teoretiskt taget minsta möjliga. Sedan år 1904 har guldbetäckningen i procent av utelöpande sedlar utgjort:

	högst.	lägst.	medeltal.
1904	42.41	33.24	38.98
1905	44.85	36.89	41.68
1906	45.61	35.21	40.65
1907	44.18	35.34	40.79
1908	43.87	36.40	40.44
1909	48.61	39.18	43.85

	högst.	lägst.	medeltal.
1910	49.10	37.36	43.79
1911	48.10	38.69	43.42
1912 (januari—november)	51.02	40.17	46.19

Av bifogade tablå framgår, vilken inverkan de nu ifrågasatta förändringarna i grunderna för sedelutgivningsrätten skulle hava haft, därest de varit i tillämpning från och med år 1904. Tabellen visar, att sedelutgivningsrätten skulle hava väsentligt ökats samt skillnaden, den s. k. spänningen, mellan högsta och lägsta sedelutgivningsrätt minskats. Denna minskning äger sin förklaring däri, att guldkassan erbjuder ett stabilare sedelunderlag än utrikes behållningarna, vilka äro underkastade täta och starka fluktuationer.

Om behållningarna på löpande räkning i utlandet upphöra att inräknas bland de tillgångar, som enligt § 6 berättiga till utgivning av sedlar, böra dessa behållningar överföras till de tillgångar, som enligt § 7 utgöra s. k. supplementär sedelbetäckning.

Även bestämmelsen i § 6 mom. b torde böra överflyttas till § 7. På utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande guld saknar större betydelse för sedelutgivningsrätten, vartill kommer att endast sådant guld, som förvaras i riksbankens valv, bör utgöra grundval för dess sedelutgivningsrätt.

Dessutom bör, enligt fullmäktiges förmenande, bland de i § 7 uppräknade tillgångar upptagas dels silvermynt enligt lagen om rikets mynt dels saldo av fordringar på andra räkningar i utlandet än löpande räkningar; dessa fordringar dock endast såvida de äro till betalning förfallna inom sex månader.

Då riksbanken enligt § 18 i lagen om rikets mynt är berättigad att i den eller de statens kassor, som Konungen bestämmer, vid anfordran erhålla svenskt skiljemynt utväxlat mot guldmünt eller riksbankens sedlar, kan ifrågavarande silvermynt sägas representera en riksbankens fordran på statsverket.

Fordringar på andra räkningar i utlandet representeras vanligen av s. k. ultimopenningar, vilka i regel förfalla inom en månad, undantagsvis inom tre månader.»

Härefter anföra fullmäktige:

»Vidare torde bestämmelsen i § 26, enligt vilken riksbanken skall i lätt säljbara utländska statspapper innehava minst ett belopp, som motsvarar reservfonden, böra ändras därhän, att riksbanken skall innehava minst nämnda belopp i dylika statspapper eller i utrikesväxlar eller i andra fordringar på utrikes ort. Erfarenheten har nämligen visat, att även de bästa statspapper icke under alla förhållanden äro lätt säljbara annat än till förlustbringande kurser.

Det torde därför vara lämpligt att fullmäktige här beredas större placementsfrihet.»

Departements-
chefen.

På sätt framgår av en redogörelse för bestämmelserna rörande täckningen av vissa europeiska centralbankers utelöpande sedlar, som blivit upprättad av riksbankens statistiker och vilken torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll, äro dessa bestämmelser i allmänhet grundade på ettdera av de två systemen, kontingentsystemet eller kvotsystemet. Enligt det förra medgives, att ett visst belopp sedlar, som beräknas skola av allmänna rörelsen alltid kvarhållas, må sakna betäckning av metallisk valuta, under det den summa, varmed utelöpande sedlar överstiga nämnda belopp, skall vara till fullo täckt av sådan valuta. Enligt kvotsystemet skall en viss del av hela beloppet av utelöpande sedlar motsvaras av metallisk tillgång.

De i början av mitt anförande återgivna, hos oss nu gällande stadgandena i ämnet innehålla icke en ren tillämpning av någotdera systemet utan i dem ha upptagits regler ur bägge. Å ena sidan är en bestämd obetäckt kontingent av 100 miljoner kronor medgiven, å andra sidan berättigar — enligt kvotsystemet — den del av guldkassan, som överstiger 40 miljoner kronor, till utgivande av sedlar till dess dubbla belopp, under det att guldkassan, i vad den icke överstiger 40 miljoner kronor, får utgöra betäckning för endast samma belopp i sedlar.

Fullmäktiges förslag innebär icke något avvikande från utan endast en utveckling av de grundprinciper, på vilka riksbankens sedelutgivningsrätt sålunda vilar. Detsamma avser i huvudsak å ena sidan att lämna riksbanken tillfälle att öka beloppet av sina utelöpande sedlar och å andra sidan att giva åt sedelutgivningsrätten större stabilitet och elasticitet.

De nuvarande bestämmelserna om sedelutgivningsrätten, meddelade, på sätt fullmäktige erinrat, genom en lag av den 3 maj 1901, avfattades visserligen med hänsyn till riksbankens då förestående övertagande av de enskilda bankernas sedelutgivningsrätt, men utan att några bestämda hållpunkter funnos för bedömande, vilka krav på sedelstocken härav kunde föranledas. De kommitterade, vilkas inom finansdepartementet utarbetade, den 1 december 1900 avgivna förslag låg till grund för nyssberörda lag, framhöllo också det vanskliga i att redan då beräkna storleken av det belopp sedlar, som vid tiden för riksbankens övertagande av hela sedelutgivningen kunde bliva behöfligt. Under denna reservation ansågo sig emellertid kommitterade kunna approximativt beräkna, att medeltalet av de utelöpande sedlarna skulle under normala förhållanden komma att åtminstone några år framåt hålla sig omkring eller i varje fall ej synnerligen överstiga 145 miljoner kronor. Med hänsyn till nödvändigheten av en sedelreserv — beräknad efter 20 pro-

cent — för tillfredsställandet av det vissa tider varje år regelbundet återkommande behovet av ökning i sedelstocken ansågo kommitterade, att riksbankens sedelutgivningsrätt borde uppgå till omkring 174 miljoner kronor och föreslogo i sådant syfte vissa ändringar i då gällande bestämmelser rörande sedelutgivningsrätten. Någon ändring i bestämmelsen angående maximibeloppet av den obetäckta sedelkontingenten föreslogs icke och blev icke heller vidtagen. Vid fråga härom anförde kommitterade, såsom ock av fullmäktige erinrats, att det syntes ligga i sakens natur, att detta belopp tid efter annan justerades, och att en höjning i maximibeloppet naturligtvis borde äga rum, i den mån näringslivet krävde ökad sedelemission.

Den i fullmäktiges skrivelse meddelade tablån över beloppen av utelöpande sedlar under åren 1904—1912 utvisar, fränsett någon tillbakagång efter 1907 års kris, en stadigt fortgående stegring i sedelstocken, och maximisiffran, som år 1904 höll sig mycket nära det av kommitterade beräknade beloppet, utvisar för de månader år 1912 (januari—november), som medtagits i beräkningen, ett belopp av nära 230 miljoner kronor.

Fullmäktige vitsorda, att de nu gällande bestämmelserna, trots de väsentligt stegrade kraven på sedelstocken, i stort sett väl bestått provet. De återopade siffrorna och vad fullmäktige i övrigt härom anført giva emellertid, synes mig, otvetydigt vid handen, att tidpunkten för den redan av 1900 års kommitterade förutsedda nödvändigheten att höja maximibeloppet av den obetäckta sedelkontingenten nu är inne.

Frågan om den lämpliga avvägningen av denna höjning anhåller jag att få upptaga till behandling senare. Denna fråga står nämligen i samband med fullmäktiges andra huvudförslag, till vilket jag härmed tillåter mig övergå.

På sätt ovan angivits, avser detta förslag, att den i 6 § i lagen för Sveriges riksbank meddelade bestämmelsen, enligt vilken riksbanken äger rätt att utgiva sedlar till belopp, motsvarande, bland annat, »hos bank eller bankir på utrikes ort å löpande räkning inestående medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning», må upphävas.

Den av fullmäktige meddelade tablån över beloppen av berörda behållningar under åren 1904—1912 utvisar, att dessa belopp varit underkastade betydande växlingar. Redan denna omständighet gör dem mindre ägnade att utgöra sedelunderlag, vilket i främsta rummet bör uppfylla fordran på stabilitet. Härtill kommer ytterligare, att den inverkan, en minskning i de utländska tillgodohavandena utövar på sedelutgivningsrätten, kan bliva dubbelt kännbar därigenom, att en sådan

minskning icke blott direkt nedbringa sedelutgivningsrättens maximum utan även kan, genom att föranleda export av guld, indirekt medföra liknande verkan. Risken av detta förhållande ökas icke oväsentligt därav, att, såsom fullmäktige framhållit, det är just under kristider, som ökad efterfrågan på utländska valutor gör sig gällande samtidigt med att behovet av sedlar växer.

Genom att utesluta de utländska behållningarna från de tillgångar, som berättiga till utgivande av sedlar, befrias sålunda riksbanken från ett sedelunderlag, som menligt inverkar på sedelutgivningsrättens såväl stabilitet som elasticitet.

Jag återgår nu till behandlingen av frågan om bestämmandet av den ökning i utelöpande sedlars tillåtna maximibelopp, vid vilken jag förut stannat.

Det ligger till en början i öppen dag, att indragningen av de utländska behållningarna såsom sedelunderlag nödvändiggör, att ersättning beredes genom medgivande att på annan grund utgiva sedlar till ungefär enahanda belopp. I sådant hänseende föreslå fullmäktige, att riksbanken må erhålla rätt att utge sedlar till dubbla beloppet av jämväl den del av guldkassan, som icke överstiger 40 miljoner kronor. Då enligt ovanberörda tablå över de utländska behållningarna dessa under senare åren hållit sig omkring 25 å 35 miljoner kronor men undantagsvis överskridit sistnämnda belopp och till och med 40 miljoner kronor, finner jag den föreslagna ersättningen ur synpunkten av dess belopp vara väl vald. Då vidare den grund, enligt vilken ifrågavarande förstärkning av sedelutgivningsrätten skulle vinnas, synes mig innebära en naturlig utveckling av de principer, på vilka riksbankens sedelutgivningsrätt nu vilar, har jag kunnat ansluta mig till fullmäktiges förslag även i denna del.

I detta sammanhang tillåter jag mig beröra en med fullmäktiges skrivelse överlämnad tablå över riksbankens sedelreserv under åren 1904—1912, vilken torde få såsom bilaga åtfölja detta protokoll. Tablåen utvisar för vart och ett av de angivna åren, såväl enligt nu gällande bestämmelser som enligt de av fullmäktige föreslagna, dels sedelreservens maximi- och minimibelopp, dels skillnaden mellan maximum och minimum eller den s. k. spänningen och slutligen reservens medeltal. Jag vill här särskilt fästa uppmärksamheten vid att de siffror, som avse spänningen, utvisa, att, med tillämpning av fullmäktiges förslag att ersätta de utländska behållningarna med ytterligare tillgodogörande av guldkassan, en icke oväsentligt ökad stabilitet i sedelreservens växlingar ernås.

Vad fullmäktige anført om de ökade krav på sedelstocken, som med tiden inträtt och ytterligare äro att vänta, torde ha visat, att det icke är tillfyllest att bereda ersättning för den ifrågasatta inskränkningen i sedelutgivningsrätten utan att fastmera en ökning är påkallad. Att på förhand med någon tillförlitlighet beräkna det framtida sedelbehovet låter sig icke göra, då detsamma röner inflytande av så oberäkneliga faktorer som växlande konjunkturen och inträffande kriser. Man nödgas därför inskränka sig till att tillse, att sedelutgivningsrätten genom nödig elasticitet och tillräckligt rymlig marginal mellan det av erfarenheten konstaterade behovet och den stadgade maximigränsen erbjuder trygghet gent emot inträffande påfrestningar. Fullmäktiges förslag går ut på att ökad sedelutgivningsrätt skulle vinnas därigenom att den obetäckta sedelkontingenten ökades från 100 till 125 miljoner kronor. Även detta ändringsförslag ansluter sig nära till nu gällande grunder och med hänsyn till beloppet torde detsamma vara väl avvägt, då det å ena sidan kan beräknas erbjuda riksbanken en i varje fall för den närmaste framtiden tillräckligt bred marginal för sedelemissionen och å andra sidan, med hänsyn till den ökning av guldkassan som även för framtiden torde kunna förutses, ganska väl ansluter sig till den ofta tillämpade principen, att den utelöpande sedelstocken bör till en tredjedel motsvaras av guldkassa. Så snart tecken antyda, att gränserna för sedelutgivningsrätten åter bliva för trånga, lära fullmäktige icke underlåta att göra den framställning, vartill förhållandena kunna föranleda.

Om kontingenten höjes, bör givetvis även det föreskrivna minimibeloppet av guldkassan ökas. Då guldkassan nyligen överskridit beloppet 100 miljoner kronor och möjligen kan komma att vid något tillfälle åter nedgå därunder, synes man icke böra sätta det nya minimum alltför nära berörda siffra. Det av fullmäktige föreslagna minimibeloppet, 75 miljoner kronor, synes mig vara väl valt.

I samband med förslaget om ändrade bestämmelser rörande underlaget för den betäckta sedelutgivningen hava fullmäktige förordnat några ändringar i de i 7 § i riksbankslagen upptagna bestämmelserna rörande de tillgångar, som skola motsvara den metalliskt obetäckta sedelstocken eller utgöra den s. k. supplementära sedeltäckningen.

Såsom en naturlig konsekvens av de utländska behållningarnas avförande från tillgångar, som i egenskap av betäckning för sedelutgivningsrätten jämnställas med metallisk valuta, kan betecknas förslaget att tillerkänna samma behållningar karaktären av supplementär sedeltäckning.

Förslaget att även i utlandet nedsatt guld eller under transport därifrån varande guld icke längre skall jämnställas med metallisk valuta utan överföras till den supplementära sedeltäckningen motiveras därmed att sistberörda tillgångar sakna större betydelse såsom sedeltäckning ävensom med det skälet, att endast sådant guld, som förvaras i riksbankens valv, bör utgöra grund för dess sedelutgivningsrätt.

Ifrågavarande tillgångar kunna med vår tids snabba kommunikationer endast i sällsynta undantagsfall tänkas komma till användning såsom sedeltäckning och då givetvis endast för en rapportdag. Bestämmelsen, som hittills varit utan betydelse för riksbankens sedelutgivning, torde kunna anses såsom en kvarleva från äldre tider med helt andra kommunikationsförhållanden. Då man genom att följa fullmäktiges förslag vinner den fördelen att såsom grund för sedelutgivningsrätten kunna räkna endast guld i riksbankens omedelbara besittning, synes mig förslaget i denna punkt väl motiverat.

Fullmäktiges förslag, att silvermynt ävensom saldo av vissa andra utländska fordringar än fordringar på löpande räkning skola få inräknas i den supplementära sedeltäckningen, giver mig icke anledning till någon erinran.

Då jag nu yttrar mig om den supplementära sedeltäckningen, anser jag mig böra begagna tillfället att bringa till Kungl. Maj:ts kännedom en av fullmäktige i riksbanken nyligen beslutad ändring i bankrapporterna. Först får jag då erinra, att innebörden av bestämmelserna om en supplementär sedeltäckning givetvis är den, att, om summan av de tillgångar, som få räknas såsom sådan täckning, icke uppgår till maximibeloppet för den obetäckta sedelutgivningen (nu 100 miljoner kronor), för denna sedelutgivning uppdrages en snävare gräns än den som berörda maximibelopp innebär.

Hittills hava fullmäktige i de fall, då den supplementära täckningens valutor icke uppgått till det för den obetäckta sedelutgivningen tillåtna högre maximum, i rapporterna endast upptagit det lägre maximum. För någon tid sedan och oberoende av nu föreliggande förslag hava emellertid fullmäktige beslutat att i förekommande fall upptaga jämväl det högre maximum. Härigenom förebygges en olägenhet, vartill bestämmelserna om en supplementär sedeltäckning kunde tänkas giva anledning. Det kunde nämligen under en kris inträffa, att, om den obegagnade sedelutgivningsrätten angäves med endast sitt lägre maximum och detta vore lågt, en sådan uppgift framkallade eller skärpte en panik.

Den av fullmäktige beslutade ändringen torde sålunda kunna vara till nytta.

Det i fullmäktiges förevarande skrivelse jämväl intagna förslaget om vissa ändringar i de tillgångar, som skola motsvara reservfonden, finner jag mig på det av fullmäktige anförda skälet böra biträda.

Beträffande avfattningen av de av mig sålunda tillstyrkta ändringarna i riksbankslagen ansluter jag mig till fullmäktiges förslag med endast ett par mindre, formella ändringar.

Efter att hava uppläst förslaget med berörda ändringar, hemställde föredragande departementschefen, att detsamma måtte få föreläggas Riksdagen till antagande.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till Riksdagen avlätas av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Albert Tondén.

V. P. M.

rörande bestämmelserna för täckningen av vissa europeiska centralbankers utelöpande sedlar.

Bank of England har rättighet att utgiva sedlar till ett belopp motsvarande dess metalliska kassa (vari silver får ingå med högst $\frac{1}{5}$. Av denna rättighet gör banken ej bruk, metalliska kassan består uteslutande av guld) och dessutom för ett belopp av £ 18,450,000, som täckes dels av engelska statens gamla bokskuld till banken £ 11,015,100
dels av consols £ 7,434,900
Summa £ 18,450,000.

Banque de France's sedelutgivningsrätt är sedan 1911 begränsad till 6,800 miljoner francs. Beträffande täckningen finnas inga direkta bestämmelser, men vid bankens inrättande ålades den upprätthålla en sådan proportion mellan sedelcirkulationen å ena sidan, kassan och portföljen å andra sidan, att sedlarnes inlöslighet ej skulle äventyras.

Tyska riksbanken har rättighet till en sedelutgivning tre gånger så stor som dess »Barvorrat» (bestående av guld, gångbart tyskt silver-, nickel-, och kopparmynt samt Reichskassenscheine).

Den av kassatillgångarna ej täckta delen av sedelcirkulationen skall motsvaras av växlar med högst 3 månaders återstående löpetid och för vilka i regel tre, minst två såsom solventa kända personer eller firmor häfta.

Österrikisk-Ungerska banken är berättigad till en sedelutgivning motsvarande $2\frac{1}{2}$ gång dess »Metallschatz» (bestående av guld, gångbart österrikiskt och ungerskt skiljemynt och dessutom, intill 60 miljoner österrikiska kronor, i guld betalbara utländska växlar eller sedlar. Växlarna skola hava en återstående löpetid av högst 3 månader och vara försedda med underskrift av minst två såsom solventa kända gäldenärer).

Den av kassan ej motsvarade delen av sedelcirkulationen (liksom även bankens övriga avista förbindelser) skall motsvaras av »bankmässig» täckning, varmed förstås:

- a) diskonterade växlar, värdepapper och warrants,
- b) belånade ädla metaller, värdepapper och växlar,
- c) inlösta förfallna värdepapper och kuponger,
- d) växlar på utlandet och utländska sedlar.

Banca d'Italia's sedelcirkulation för den allmänna rörelsens behov skall (liksom bankens övriga avista förbindelser) till minst 40 procent motsvaras av bankens metalliska kassa. För sedelutgivning i och för utlåning till staten erfordras endast $33\frac{1}{3}$ procent metalltäckning.

Såsom metallisk kassa anses:

- 1) myntat och omyntat guld,
- 2) latinska myntunionens silvermynt,
- 3) i utlandet betalbara växlar, lydande å guld eller latinska myntunionens silver,
- 4) främmande staters skattkammarväxlar,
- 5) kontokurrentfordringar hos utländska banker.

Metalliska kassan skall till minst $\frac{3}{4}$ bestå av guld eller guldvalutor. De under 3) och 5) anförda tillgångarne få ej inräknas i metalliska kassan till högre belopp än 11 procent och skiljemynt ej till högre belopp än 20 procent av densamma. Dessutom få kontokurrentfordringar i utlandet ej inräknas i metalliska kassan till högre belopp än $3\frac{1}{2}$ procent av sedelcirkulationen. Metalliska kassan får ej understiga 400 miljoner lire.

Beträffande täckningen av den del av sedelcirkulationen, som överskjuter metalliska kassan finnas inga särskilda bestämmelser, men sedel innehavarne hava företrädesrätt framför bankens övriga fordringsägare till följande bankens tillgångar:

- 1) bankens förråd av myntat och omyntat guld samt gångbart silvermynt i den mån detsamma ej ingår i metalliska kassans minimibelopp eller i den 40 procentiga täckningen för avistaförbindelserna,
- 2) banken tillhöriga, av italienska staten utgivna eller garanterade värdepapper,
- 3) utländska växlar i den mån de ej ingå i metalliska kassan,
- 4) lombardfordringar,
- 5) inhemska växlar.

Ryska riksbankens sedelcirkulation skall, intill ett belopp av 600 Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 1 saml. 62 häft. (Nr 93.) 3

miljoner rubel, vara till hälften täckt av guld; sedelcirkulation utöver detta belopp skall helt täckas av guld. Med andra ord uttryckt har banken en icke metalltäckt kontingent av 300 miljoner rubel; sedelcirkulationen därutöver skall vara fullt metalltäckt.

I verkligheten inräknas i metalltäckningen ej blott guld och »assignovki» (anvisningar på till regeringslaboratorierna i Ural och Sibirien inlevererat guld) utan även utländska sedlar, på guldvaluta lydande trattor på utlandet samt tillgodohavande hos utländska bankhus.

Särskilda bestämmelser rörande täckningen av kontingentsbeloppet finnas ej, men en förlust utöver reservfondens belopp täckes av staten, som dessutom påtagit sig garanti för bankens alla förbindelser.

Finlands Bank är berättigad utgiva sedlar till ett belopp, som — tillsammans med utelöpande postväxlar, övriga avistaförbindelser och å av banken beviljade krediter ej lyftade belopp — med högst 40 miljoner mark får överstiga bankens metalliska kassa, vartill räknas:

- 1) myntat och omyntat guld samt gångbart finskt silvermynt,
- 2) fordringar hos utländska korrespondenter,
- 3) utländska växlar,
- 4) utländska obligationer, kuponger och sedlar.

Den bestämda gränsen av 40 miljoner mark kan med tillstånd av senatens ekonomidepartement överskridas med högst 10 miljoner mark.

Beträffande täckningen av kontingentbeloppet förekomma ej särskilda bestämmelser.

Norges Bank är sedan 1912 berättigad att utgiva sedlar till ett belopp som med 45 miljoner kronor överstiger dess »guldbehållning», varmed förstås:

- 1) banken tillhörigt inom landet befintligt guld,
- 2) tillgodohavande hos Sveriges riksbank och Nationalbanken i Köpenhamn,
- 3) tillgodohavande hos utländska banker i allmänhet.

De under 2) anförda tillgångarna få inräknas i guldbehållningen med högst 3 miljoner kronor och de under 3) anförda till högst $\frac{1}{3}$ av guldbehållningens belopp.

Kontingentsbeloppet får undantagsvis överskridas, varvid anmälan skall avgivas till vederbörande regeringsdepartement.

Beträffande täckning av sedelcirkulation utöver guldbehållningens belopp förekomma ej särskilda bestämmelser.

Nationalbanken i Köpenhamn är berättigad till en sedelutgivning motsvarande dubbla beloppet av bankens »metalfond» vartill räknas:

- a) inom landet gångbart guld-, silver- och kopparmynt,
- b) omyntat guld och utländskt guldmynt,
- c) räntelösa avistafordringar hos Sveriges riksbank och Norges bank efter avdrag av liknande skulder,
- d) fordran i girokonto hos tyska riksbanken.

Metallfonden skall till minst $\frac{1}{4}$ bestå av gångbart mynt (a); de under a) och b) anförda tillgångarne skola utgöra minst $\frac{3}{5}$ av hela metallfonden.

Den del av sedelcirkulationen, som ej motsvaras av metallfonden, skall motsvaras av »lätt realisabla, goda och säkra tillgångar» i förhållandet 125 kronor för varje 100 kronor sedlar.

Såsom sådana tillgångar få räknas:

- 1) Lombardlån,
- 2) in- och utländska växlar,
- 3) avistafordringar hos utländska korrespondenter,
- 4) offentligt noterade obligationer,
- 5) fastighetslån, dock för högst ett belopp av 6 miljoner kronor.

Den bestämda gränsen för sedelutgivningsrätten får tillfälligtvis överskridas, i vilket fall normalt förhållande skall hava åvägabragts före utgången av näst påföljande månad. I utomordentliga fall kan ett överskridande av sedelutgivningsrätten medgivas för högst 2 år genom kungligt beslut.

De Nederlandsche Bank är berättigad utgiva sedlar till ett belopp, som — tillsammans med utelöpande anvisningar och bankens skuld å löpande räkningar — får uppgå till högst $2\frac{1}{2}$ gång metalliska kassan, som får bestå av guld och silver.

Beträffande täckningen av sedelcirkulation utöver metalliska kassans belopp finnas inga särskilda bestämmelser.

Banque Nationale de Belgique är berättigad till en sedelutgivning, som — tillsammans med övriga avistaförbindelser — får uppgå till 3 gånger metalliska kassan, som får bestå av guld och silver, men i vilken i praktiken även inräknas i guld betalbara avistafordringar på utlandet.

Banklagen innehåller en föreskrift, att sedelcirkulationen i sin helhet skall motsvaras av lätt realisabla tillgångar.

Schweiziska Nationalbanken är berättigad till en sedelutgivning intill $2\frac{1}{2}$ gång metalliska kassan (guld och silver).

Sedelcirkulation utöver metalliska kassans belopp skall motsvaras av följande tillgångar:

- 1) in- och utländska, inom tre månader betalbara växlar, försedda med två av varandra oberoende namn,
- 2) checker,
- 3) skuldförskrivningar och skattkamarväxlar, utgivna av främmande stater med metallmyntfot.

Stockholm i riksbankens statistiska avdelning den 30 januari 1913.

Ivar Hultman.

Riksbankens sedelreserv åren 1904—1912.

(Utan hänsyn till förefintligheten av tillräcklig supplementär täckning.)

	H ö g s t		L ä g s t		S p ä n n i n g		M e d e l t a l	
	Enligt nu gällande grunder i övrigt	Om sedelutgivningsrätten hade varit 2 ggr. guldkassan + 125 milj. kronor	Enligt nu gällande grunder i övrigt	Om sedelutgivningsrätten hade varit 2 ggr. guldkassan + 125 milj. kronor	Enligt nu gällande grunder i övrigt	Om sedelutgivningsrätten hade varit 2 ggr. guldkassan + 125 milj. kronor	Enligt nu gällande grunder i övrigt	Om sedelutgivningsrätten hade varit 2 ggr. guldkassan + 125 milj. kronor
1904	55,381,000	103,858,300	17,795,600	65,692,300	37,585,400	38,166,000	40,869,100	91,491,300
1905	75,629,300	110,534,300	36,260,100	76,823,400	39,369,200	33,710,900	55,785,500	98,869,900
1906	76,925,500	111,847,000	25,407,100	66,340,600	51,518,400	45,506,400	53,618,900	92,983,800
1907	63,389,000	105,789,200	13,722,700	66,635,500	49,666,300	39,153,700	45,006,100	91,398,700
1908	64,492,400	104,723,700	21,104,600	72,471,900	43,387,800	32,251,800	47,487,900	90,805,800
1909	89,649,300	120,493,400	41,793,400	81,441,600	47,900,900	39,051,800	64,674,700	102,938,500
1910	89,061,700	122,063,100	32,691,300	70,862,100	56,370,400	51,201,000	64,159,200	102,221,400
1911	90,629,100	118,657,600	41,972,500	75,090,800	48,656,600	43,566,800	68,557,900	99,676,800
¹ / ₁ — ³⁰ / ₁₁ 1912	100,854,400	128,832,100	53,016,800	82,730,700	47,837,600	46,101,400	74,278,300	109,665,700